

Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome

Meistaru iela 10-502, Rīga, LV-1050, tālr. 27343432, e-pasts seplp@seplp.lv, www.seplp.lv

Rīgā, 20.04.2026.

Nr. 12/6-3

Atzinums par to, vai “Latvijas Radio 1” ziņu raidījumos ir konstatējama “apzināta valsts valodas vājināšana”

Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds (turpmāk arī – ombuds) 2026. gada 25. martā saņēma [...] (turpmāk – Iesniedzēji) elektroniski parakstītu 2026. gada 23. marta iesniegumu (turpmāk – Iesniegums), kurā norādīts, ka *Kopš 2025. gada rudens Latvijas Sabiedriskajā medijā, bet jo īpaši Latvijas Radio 1 ziņu raidījumos, regulāri dzirdamas sistemātiskas neatbilstības latviešu literārās valodas izrunas normām (piemēram, nepamatoti mīkstināti līdzskaņi, nepareizs uzsvars un patskaņu ilgums, krievu valodas fonētikas ietekme).* [izcēlumi citētajā Iesnieguma tekstā mani – E.A.]

Iepazīstoties ar Iesnieguma saturu, ombuds pieņēma lēmumu veidot atzinumu par VSIA “Latvijas Sabiedriskais medijs” (turpmāk – LSM) radio programmas “Latvijas Radio 1” (turpmāk – LR1) ziņu raidījumos “Dienas ziņas”, “Labrīt”, “Pēcpusdiena”, “Pusdiena”, kā arī ziņu izlaidumos (turpmāk visi kopā – Ziņu raidījumi) lietotās latviešu valodas atbilstību Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu un to pārvaldības likuma (turpmāk – SEPLPL) 2. pantā noteiktajam sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu vispārējam stratēģiskajam mērķim un šī likuma 3. pantā noteiktajiem sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu darbības pamatprincipiem, kas detalizētāk izvērsti VSIA “Latvijas Sabiedriskais medijs” Redakcionālajās vadlīnijās (turpmāk – LSM Redakcionālās vadlīnijas).

Par ombuda lēmumu veidot atzinumu Iesniedzēji tika informēti ar 2026. gada 31. marta ombuda vēstuli Nr. 11/6-1 “Par atbildes sniegšanu uz 2026. gada 23. marta iesniegumu”. Šajā vēstulē ombuds arī lūdza Iesniedzējus precizēt Iesniegumā sniegto informāciju – norādīt konkrētus

raidījumus, kuros dzirdama latviešu literārās valodas izrunas normām neatbilstoša valoda, kā arī satura veidotājus, kuri šādu valodu lieto.

2026. gada 9. aprīlī ombuds saņēma Iesniedzēju atbildi (turpmāk – Iesniedzēju atbilde) uz ombuda 2026. gada 31. marta vēstuli.

Lai sagatavotu atzinumu, ombuds laika periodā no 2026. gada 31. marta līdz 20. aprīlim:

- iepazīnās ar Iesniegumu un Iesniedzēju atbildi;
- LR1 arhīvā noklausījās laika periodā no 2026. gada 16. marta līdz 29. martam izskanējušos Ziņu raidījumus;

Skat. izmantojot zemāk norādīto tīmekļa vietnes saiti: <https://lr1.lsm.lv/lv/lr/arhivs/>.

- 2026. gada 31. martā nosūtīja jautājumus LR1 direktorei Inesei Matjušonokai un 2026. gada 10. aprīlī saņēma LR1 Ziņu dienesta vadītāja Uģa Lībieša atbildes uz tiem.

Izvērtējot Iesniegumu, Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Edmunds Apsalons

konstatē:

[1] Par Iesniegumā minēto.

Ņemot vērā to, ka ombuda atzinumi ir publiski, jo anonimizētā veidā ir pieejami visai sabiedrībai, lai tādējādi veicinātu sabiedrības medijpratību, kā izpratni par to – *ko, kā un kāpēc* sabiedriskais medijs dara, ombuds šajā atzinuma daļā ir apkopojis Iesniegumā pausto informāciju, lai plašākai auditorijai sniegtu priekšstatu par Iesnieguma priekšmetu, Iesniegumā ietvertajiem apgalvojumiem un to pamatojumam sniegtajiem argumentiem¹.

Ombuda ieskatā Iesnieguma priekšmets ir LR1 Ziņu raidījumos konstatējamās **runas prakse**, tās neatbilstība latviešu literārās valodas izrunas sistēmas jeb **pareizrūnas (ortoepijas) prasībām**. Iesniedzēju apgalvojums par LR1 Ziņu raidījumos regulāri dzirdamo runas *sistemātisku neatbilstību* latviešu literārās valodas izrunas normām Iesniegumā tiek konkretizēts, minot četras neatbilstības:

- 1) nepamatoti mīkstināti līdzskaņi;
- 2) nepareizs uzsvars;
- 3) nepareizs patskaņu ilgums;

¹ Iesniedzēji 2026. gada 27. martā ir publiskojuši savu Iesniegumu ombudam tīmekļa vietnē “Lasi.lv”. Skat. izmantojot tīmekļa vietnes saiti: <https://lasi.lv/par-svariگو/latvija/valsts-valodas-apzinata-vajinasana-vestule-latvijas-sabiedriska-medija-ombudam.40112>.

4) krievu valodas fonētikas ietekme.

Iesniedzēji uzskata, ka *juridiski tā tiek pārkāpts Valsts valodas likuma 23. pants*, kura pirmā daļa noteic, ka **Oficiālajā saziņā latviešu valoda lietojama, ievērojot spēkā esošās literārās valodas normas** [visi izcēlumi citētajos tekstos šeit un turpmāk mani – E.A.].

Apzinoties, ka *Valsts valodas likuma izpratnē oficiālā saziņa Latvijā attiecas uz valsts dokumentiem un oficiāliem paziņojumiem*, un plašsaziņas līdzekļos konstatējamā runas prakse ir klasificējama kā publisks valodas lietojums, Iesniedzēji argumentē, ka LSM darbiniekiem amata pienākumu veikšanā ir saistoši valsts valodas lietošanas principi, jo LSM darbojas, pildot **sabiedrisko pasūtījumu – valsts deleģētu uzdevumu**.

Kā papildu argumentu sava uzskata pamatošanai Iesniedzēji izmanto atsauci uz SEPLPL **aktuālo redakciju**, kurā minēts **mērķis nostiprināt latviešu valodu kā vienīgo valsts valodu**.

Iesniedzēji norāda arī uz to, ka Latvijas Republikas Satversmes preambulā un 4. pantā ir noteikts, ka *latviešu valoda ir vienīgā valsts valoda Latvijā, un sabiedriskie mediji ir viens no galvenajiem valsts valodas – latviešu valodas – kopšanas un prestiža uzturēšanas rīkiem*.

Viss iepriekš minētais ļauj Iesniedzējiem secināt, ka:

- LSM veic **valsts uzdevumu – nodrošina paraugu valsts valodas lietojumam**;
- LSM kā sabiedriskajam medijam ir **īpaša atbildība ne tikai par sabiedrības informēšanu, bet arī par latviešu valodas kā kopējās komunikācijas valodas valstī kopšanu un stiprināšanu**.

Iesniedzēji vērs uzmanību, ka šī atbildība ir noteikta [neminot konkrētus piemērus] *likumos un vadlīnijās*, saskaņā ar kurām LSM konsekventi jāievēro **vienots, literārajai valodai atbilstošs izrunas standarts**, īpaši ziņu un informatīvajos raidījumos.

No iepriekš minētajiem apsvērumiem, Iesniedzēju vērtējumā, izriet prasība, ka *ziņu lasītājiem, sižetu gatavotājiem Latvijā un raidījumu vadītājiem jābūt paraugam literārās valodas izrunā, intonācijā un gramatiskajā pareizumā – tiem jāprot latviešu valoda atbilstoši augstākajam valodas līmenim C2, ar pareizrunas sagatavotību*.

Iesniedzēji norāda, ka pareizrunas normu ievērošana ir LSM darbinieku profesionalitātes jautājums, un nevis jautājums par cilvēka izcelsmi, tāpēc TV un radio ētera balsu, t.i., moderatoru, žurnālistu un ziņu lasītāju kritiska vērtēšana un izvēle nav uzskatāma vai traktējama kā diskriminācija, runa ir tikai un vienīgi par profesionālismu. **Netiek apšaubīts, ka cittaautietis nevarētu strādāt LSM**, bet gan runa ir par to, ka valsts valodā runājošam raidījumu vadītājam vai ziņu lasītājam jāatbilst stingrām profesionālajām, pareizrunas prasmes prasībām.

Iesniedzēji akcentē, ka situācijā, ja *kandidāti* [uz ētera žurnālistu, korespondentu un raidījumu vadītāju amatiem] *šādu atbilstību nevar nodrošināt, tad nedrīkst ļaut tiem pilnveidot pareizrunu, izmantojot ētera raidlaiku savai apmācībai*, jo tas *rada neizpratni klausītājos, atgrūž un atsvešina no iecienītā informācijas sniedzēja, pazemina sabiedriskā radio prestižu*.

Iepriekš minētie apsvērumi ļauj Iesniedzējiem Iesniegumā formulēt secinājumu: ***Tā ir valsts valodas apzināta vājināšana par nodokļu maksātāju naudu***. Šāds secinājums ir ietverts arī 2026. gada 27. martā publiskotā iesnieguma ombudam publikācijas virsrakstā tīmekļa vietnē “Lasi.lv”².

Papildu Iesniegumā ir norādītas vairākas negatīvas sekas tam, ja *LSM raidījumus vada un ziņas veido darbinieki bez šādas [pareizrunas] sagatavotības*, un *valsts valodas paraugs publiskajā telpā regulāri neatbilst etalonam*:

- *tas ir tiešs valsts valodas prestiža un normu vājināšanas signāls sabiedrībai;*
- ***normalizējas nepareiza izruna*** – *ikkatrs, kurš apgūst vai pilnveido latviešu valodu, uztver LTV un Latvijas Radio dzirdamo kā pieņemamu normu;*
- *samazinās valodas prestižs – LSM taču ir augsta simboliska nozīme, un ja tajā skan nelabskanīga latviešu valoda, sabiedrībā vēl vairāk vājinās motivācija apgūt visaugstāko valodas līmeni un pareizrunu.*

Iesniedzēji uzskata, ka šādas norises *būtu pretrunā Valsts valodas likumam un Satversmei, kas uzsver valsts valodas kopšanu un aizsardzību, nevis tikai formālu attieksmi*.

Visu iepriekš izklāstīto apsvērumu vadīti, Iesniedzēji aicina ombudu:

- 1) *izvērtēt šajā vēstulē [Iesniegumā] minēto;*
- 2) *panākt, ka Latvijas Radio un LTV tiešraidē vai ziņās attiecīgos amatus ieņem personas, kurām latviešu valoda ir pirmā (dzimtā) valoda vai kuras no visiem aspektiem pierādījušas izcilu latviešu valodas prasmi, kas nekādi neatšķiras no dzimtās valodas nesējiem;*
- 3) *atjaunot LSM publiskajā darbībā latviešu valodas augstākos standartus.*

[2] Par Iesniedzēju atbildē minēto.

Ņemot vērā to, ka ombuds izvērtē konkrētu LSM satura vienību (sižetu, raidījumu, rakstu u.c.)

² Skat. izmantojot tīmekļa vietnes saiti: <https://lasi.lv/par-svarigo/latvija/valsts-valodas-apzinata-vajinasana-vestule-latvijas-sabiedriski-medija-ombudam.40112>.

un to veidošanā iesaistīto LSM darbinieku rīcības atbilstību SEPLP 1. pantā noteiktajam mērķim un 3. pantā noteiktajiem sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu darbības pamatprincipiem, sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ētikas kodeksiem un redakcionālajām vadlīnijām, kā arī to, ka profesionālās ētikas iespējamie pārkāpumi vienmēr ir **konkrēti** – precīzi, skaidri identificējami – jo attiecas uz **konkrētu** personu **konkrētiem** lēmumiem un rīcību, ombuds savā 2026. gada 31. marta vēstulē Nr. 11/6-1 “Par atbildes sniegšanu uz 2026. gada 23. marta iesniegumu” lūdza Iesniedzējus precizēt Iesniegumā ietvertās pretenzijas un atbildēt uz šādiem jautājumiem:

1. Kuros LSM programmas “Latvijas Radio 1” ziņu raidījumos *regulāri dzirdamas sistemātiskas neatbilstības latviešu literārās valodas izrunas normām (piemēram, nepamatoti mīkstināti līdzskaņi, nepareizs uzsvars un patskaņu ilgums, krievu valodas fonētikas ietekme)?*
2. Lūgums, ja iespējams, norādīt arī konkrētus satura veidotājus (raidījumu vadītājus, žurnālistus, korespondentus), kuru runā dzirdamas iepriekš minētās neatbilstības.
3. Vai varat, lūdzu, precīzāk skaidrot frāzi: (..) *Šai ziņā neizprotami ir arī vairākkārtēji centieni Latvijas Radio 1 raidījumos latviešu auditorijai piedāvāt “mīties” ar digitālajā vidē veidoto saturu krievu valodā.* Lūgums skaidrot, par kāda veida “mīšanos” ir runa un kā tā izpaužas programmas “Latvijas Radio 1” saturā?

Saņemot Iesniedzēju atbildi, ombuds secināja, ka konkrētas atbildes uz ombuda uzdotajiem jautājumiem tomēr nav sniegtas un Iesniedzēju atbildes pēdējā daļā “**Aicinājums minēt konkrētas personas, kuru runā vērojamas neatbilstības latviešu literārās valodas normām**” ir sniegta vispārēja atbilde uz vienu ombuda uzdoto jautājumu, bet nav sniegta konkrēta informācija par raidījumiem un satura veidotājiem. Atbildē Iesniedzēji šādi argumentē savu atteikumu konkretizēt Iesniegumā izteiktos apgalvojumus:

*[..] vēstulē minētā vairāku ziņu raidījumu vadītāju izrunas neatbilstība latviešu literārās valodas normām ir **pārāk skaidri redzama**, lai būtu nepieciešama tik detalizēta analīze³. [..] runa nav par atsevišķiem cilvēkiem, bet par kopīgu tendenci Latvijas Radio ziņu pārraidēs. Tāpēc vēstulē netika minēti konkrēti vārdi, personas vai viņu izcelsme. Ja ziņu pārraidēs **sistemātiski** netiek ievērotas latviešu literārās valodas normas, **problēma nav personiska**, bet **sistēmiska**, un par to atbildīgi nevis atsevišķi darba ņēmēji, bet attiecīgās amatpersonas,*

³ Šeit domātas Iesniedzēju atbildē uzskaitītās metodes, ar kurām būtu iespējams izvērtēt konkrētu raidījuma vadītāju runu, piemēram, kimogramma, oscilogramma, spektrogramma, palatogramma, odontogramma, rentgenogramma, kinofotogramma, elektromiogramma, u.c.

kas ignorējušas profesionālās kvalifikācijas kritērijus.

Vērtējot Iesniedzēju atbildes saturu, ombuds secina, ka tajā tiek sniegtas atbildes uz jautājumiem, kurus ombuds savā vēstulē Iesniedzējiem nav uzdevis:

- *LR Satversmes “Preambula”. Kāpēc plašsaziņas līdzekļos jālieto latviešu literārā valoda?*
- *Kāpēc šī prasība attiecināma galvenokārt uz informatīvajiem un analītiskajiem (ziņu) raidījumiem?*
- *Kāpēc literārās valodas ortoepijas normu ievērošana ir tik nozīmīga?*
- *Vai iespējams apgūt citas valodas fonētisko un fonoloģisko sistēmu?*
- *Kāpēc šāda prasība nevar tikt uzskatīta par diskriminējošu?*
- *Vai pieļaujams subjektīvisms valodas kvalitātes vērtēšanā?*

Minētie jautājumi ļauj ombudam pieņemt, ka ombuds nav īstais Iesniedzēju sniegto atbilžu adresāts, bet gan tiek izmantots kā medijs [starpnieks] kādā [ombudam nezināmā] Iesniedzēju diskusijā ar kādu citu pusi, kura, acīmredzot, aktuāli pauž vai potenciāli varētu paust no Iesniedzēju pozīcijas atšķirīgu viedokli. Līdz ar to, lai nodrošinātu šādas pastarpinātas diskusijas iespēju, ombuds uzskata par lietderīgu savā atzinumā publiskot Iesniedzēju atbildē sniegto informāciju.

Balstoties Iesniegumā izteiktajā lūgumā ombudam izvērtēt *šajā vēstulē* [Iesniegumā] *minēto* un attiecinot šo lūgumu arī uz Iesniedzēju atbildi kā Iesnieguma papildinājumu, ombuds šādu izvērtējumu sniegs turpmākajā atzinuma daļā.

Lai arī ombuds netiek aicināts piedalīties Iesniedzēju diskusijā ar kādu citu pusi, ombuds pieņem, ka Iesniedzējus varētu interesēt ombuda nostāja diskutablajos jautājumos, pretējā gadījumā nav īsti pamatojuma sūtīt ombudam šo izvērsto Iesniedzēju atbildes tekstu.

[3] Par LR1 Ziņu dienesta vadītāja atbildēm uz ombuda jautājumiem.

Uz ombuda 2026. gada 31. martā rakstiski uzdotajiem jautājumiem LR1 Ziņu dienesta vadītājs Uģis Lībietis sniedza šādas atbildes [visi izcēlumi citētājā tekstā mani – E.A.]:

- 1) par to, kādi standarti attiecībā uz latviešu literārās valodas izrunas normām, kas nosaka pareizrunas prasības radio programmu žurnālistiem (raidījumu vadītājiem, žurnālistiem, korespondentiem) pastāv LSM;**

VSIA “Latvijas Sabiedriskais medijs” redakcionālajās vadlīnijās sadaļā par valodas lietojumu ir

noteikts, ka LSM žurnālisti lieto literāri bagātu, laika garam atbilstošu valodu. (Vadlīnijas pieejamas: <https://latvijasradio.lsm.lv/lv/par-mums/redakcionalas-vadlinijas/>)

LR pastāv “**Latvijas Radio darbinieku valodas un runas prasmju vērtēšanas un apmācību nolikums**”, kura mērķis ir nodrošināt **kvalitatīvas un literāri korektas** valodas lietojumu LR programmās un digitālajā saturā, rādot **priekšzīmi un izcilību** izkoptas valsts valodas lietošanā un uzturēšanā. Šajā nolikumā ir izklāstīti kritēriji, pēc kuriem tiek vērtēti LR raidījumu vadītāji, žurnālisti un citi darbinieki, kas veido saturu.

Vērtēšana sastāv no trim daļām:

- 1) latviešu valodas testa - darbinieks izpilda latviešu valodas eksperta sagatavoto testu;
- 2) sveša teksta lasīšanas - darbiniekam bez sagatavošanās ~5 minūtes jālasa eksperta izvēlēts svešs teksts;
- 3) sarunas/intervijas, kurā divi darbinieki ~5 minūtes intervē viens otru par brīvi izvēlētu tematu.

Saskaņā ar nolikumu pārbaudē tiek vērtēti šādi parametri:

- 1) balss kvalitāte (balss tembrālais skanējums);
- 2) runa (vai skaņu artikulācija ir precīza un runātais teksts klausītājiem saprotams; vai runai nepiemīt kādi runas aparāta defekti un vai tie mācību procesā ir novēršami; **vai runātājs nav piesavinājies latviešu valodai neraksturīgu runas melodiju – piemēram cieta “l” skaņu vai angļu runas intonāciju ar melodisku pacēlumu vārdu galotnēs; vai runā nav konstatējamās atkāpes no latviešu literārās pareizrunas normām**);
- 3) teksta loģiskā izpratne (vai runa ir loģiska; vai ir ievēroti runas loģikas likumi – prasme analizējot kārtot tekstu; kopsakarīgi un mērķtiecīgi prast atšķirt pakārtotas nozīmes tekstu no galvenā; pareizi “pasniegt” vienlīdzīgus teikuma locekļus, jēdzieniskos salikteņus);
- 4) valodas gramatikas likumu ievērošana.

Vērtēšanas kritēriji ir šādi:

- 1) balss - vai balss tembrs ir piemērots radio ēteram;
- 2) runas temps - runas ātrums, prasme mainīt runas tempu;
- 3) **artikulācija** - runas dikcija, vai skaidri un saprotami tiek izrunātas visas skaņas, vai runai nepiemīt kādi runas aparāta defekti;
- 4) runas dinamika - runas spraigums, prasme runu dinamiski kāpināt;
- 5) **teikuma uzbūve** - vai teikums veidots pēc valodas gramatikas likumiem un klausītājiem

saprotams;

6) vārdu izvēle un vārdu krājums - vai valoda ir bagāta, ar plašu vārdu krājumu, vai izvēlēti literāri vārdi, vai netiek lietoti žargona vārdi, parazītvārdi un liekvārdība;

7) vēstījuma struktūra un loģika - vai, veidojot raidījumu, ievēroti žurnālistikas pamatprincipi un likumības, kā arī runas loģikas likumi - prasme analizējot kārtot tekstu kopsakarīgi un mērķtiecīgi, prasme atšķirt pakārtotas nozīmes tekstu no galvenā;

8) faktu ticamība - vai fakti, kas izklāstīti ēterā, ir pārbaudīti un argumentēti;

9) informācijas vērtība - vai sniegtā informācija ir aktuāla, vērtīga un noderīga;

10) spēja ieinteresēt - vai runātājs spēj noturēt klausītāju uzmanību;

11) sarunas vadīšana - vai žurnālists prot risināt sarunu ar rosinošiem jautājumiem un komentēt, ja nepieciešams, vai visām pusēm dotas vienādas iespējas izteikties;

12) atbilstība tematam - vai runātājs pieturas pie attiecīgā raidījuma temata, nenovirzās no tā;

13) kompetence - vai žurnālists ir kompetents, t.i., lietpratīgs, ar plašām zināšanām, izpratni attiecīgajā jomā, jautājumu kopumā;

14) emocionālā stabilitāte - vai runātājs ir nosvērts un mierīgs, spējīgs sevi pārvarēt un koncentrēties kritiskā situācijā, lai no tā neciestu klausītāji;

15) personība - vai runātājs ir personība, t.i., vienots un noturīgs, cilvēks ar harizmu, kas apzināti vai neapzināti rīkojas pēc noteiktiem profesionāliem un tikumiskiem principiem un spēj atbildēt par savu rīcību, cilvēks ar kādām sabiedriski nozīmīgām, pozitīvām un spilgtām īpašībām.

Katra kritērija vērtēšana notiek skalā no 1 līdz 5, kur 5 ir izcili, 4 - labi, 3 - viduvēji, 2 - vāji, 1 - ļoti vāji (nepieņemami).

Lai nodrošinātu kvalitatīvu un iespējami objektīvu vērtēšanu, **vērtēšanu veic ārējie eksperti.** Katru darbinieku vērtē divi eksperti – **pieredzējuši valodas un runas prasmes speciālisti.** Divu ekspertu vērtējums tiek summēts un augstākais vidējais punktu skaits, ko var saņemt darbinieks, ir 75. Ja darbinieks vērtēšanā ir saņēmis mazāk par 60 punktiem, **ieteicams** pastiprināti apmeklēt valodas un runas prasmes nodarbības. Ja darbinieks vērtēšanā saņēmis mazāk par 50 punktiem, papildu valodas un runas prasmes nodarbības ir **jāapmeklē obligāti**, nosakot atkārtotu prasmju vērtēšanu pēc 6 mēnešiem. Ja darbinieks saņēmis mazāk par 40 punktiem, **nav pieļaujama strādāšana tiešajā ēterā.**

2) par to, kā pirms pieņemšanas darbā tiek pārbaudīta pretendentu runas prasmju

atbilstība Ministru kabineta 2022. gada 8. marta noteikumos Nr. 157 “Noteikumi par valsts valodas zināšanu apjomu, valsts valodas prasmes pārbaudes kārtību un valsts nodevu par valsts valodas prasmes pārbaudi” paredzētajam valsts valodas zināšanu līmenim (C1), kas noteikts žurnālista profesijai;

*Ar jebkuru darbinieku sākotnēji notiek **darba intervija**, kuras laikā tiek izvērtēta gan potenciālā darbinieka atbilstība noteiktajam amatam, gan arī viņa **runas spējas**, ņemot vērā, ka izruna un valoda ir viens no LR darbinieka tiešajiem darba instrumentiem. Pretendentiem var tikt prasīts iesūtīt savas **runas audio ieraksta paraugus**, pēc kuriem var veikt sākotnējo izvērtējumu. Pēc darba attiecību uzsākšanas tiek organizēta darbinieka **runas prasmju pārbaude**, ko veic LSM nolīgti **valodas speciālisti** saskaņā ar „Latvijas Radio darbinieku valodas un runas prasmju vērtēšanas un apmācību nolikumu”. Tas nosaka, ka jauno darbinieku runas un valodas prasmju pārbaude notiek **trīs mēnešu laikā** no darba tiesisko attiecību uzsākšanas brīža.*

***Pastāvīgajiem darbiniekiem** šādas pārbaudes notiek **reizi 3 līdz 5 gados**. LR ir tiesības rosināt **ārpuskārtas runas un valodas prasmju pārbaudes** pēc struktūrvienības vadītāja, galvenā redaktora, valdes locekļa programmu un pakalpojumu attīstības jautājumos ierosinājuma, ja tiek konstatēta neatbilstība kvalitātes standartiem un **tiek saņemtas sūdzības** no auditorijas, uzraugošajām institūcijām u.c. par konkrēta darbinieka runas vai valodas kvalitāti.*

*Pamatojoties uz testa rezultātiem tiek noteikts, vai un kādā apjomā darbiniekam ir jāapmeklē **latviešu valodas prasmju nodarbības**. Neatkarīgi no darba stāža un vērtēšanu rezultātiem, **katram audio satura veidotājam kalendārā gada ietvaros ir jāapmeklē vismaz 5 runas prasmes nodarbības**, ko nodrošina darba devējs.*

- 3) par to, kuriem programmas “Latvijas radio 1” ēterā dzirdamajiem raidījumu vadītājiem, žurnālistiem, korespondentiem, jūsu vērtējumā, pareizrūna neatbilst latviešu literārās izrunas normām;

*LR ziņu raidījumos **nestrādā darbinieki**, kuru runa neatbilstu nolikumā noteiktajam prasību līmenim. Vienlaikus LR ZD vadība ir informēta par **valodas konsultantu ieteikumiem** runas prasmju pilnveidošanai atsevišķiem ZD darbiniekiem.*

- 4) par to, kādi regulāri pasākumi ir tikuši realizēti pēdējā gada laikā un ir plānoti 2026. gadā raidījumu vadītāju, žurnālistu, korespondentu pareizrūnas pilnveidošanai.

*LSM pastāvīgi organizē darbinieku **runas nodarbības**, ko vada pieredzējuši runas pedagogi, kā*

arī latviešu valodas konsultācijas. Visiem LR ēterā strādājošajiem darbiniekiem regulāri tiek atgādināts par nepieciešamību turpināt dalību valodas konsultantu lekcijās un pilnveidot savas zināšanas. Arī šogad tiks sekots tam, lai visi ēterā strādājošie darbinieki apmeklētu vismaz piecas prasītās runas nodarbības. Tāpat turpinās regulāras runas un valodas prasmju pārbaudes saskaņā ar augstākminēto nolikumu. Pašlaik tiek izstrādāts kopējs valodas un runas prasmju vērtēšanas un apmācību nolikums, kas tiks piemērots visam LSM.

Papildu sniegtajām atbildēm uz ombuda uzdotajiem jautājumiem LR1 Ziņu dienesta vadītāja vēstulē ir sniegta vēl šāda, atzinuma veidošanas nolūkiem atbilstoša, informācija:

Atbildot uz atsevišķu personu parakstīto atklāto vēstuli, LR Ziņu dienests vēlas sniegt plašāku skatījumu.

Līdz 2025. gada 31. decembrim Latvijas Radio Ziņu dienesta darbinieki gatavoja ziņu izlaidumus arī krievu valodā, kas tika pārraidīti LR4 kanālā. Daudzu gadu garumā tika aktīvi strādāts, lai veidotu vienotu informatīvo telpu latviešu un krievu valodā - ziņas tika gatavotas pēc vieniem un tiem pašiem principiem, redakcionālajām vadlīnijām un kvalitātes uzstādījumiem, kā latviešu programmās. Viens no līdzekļiem, kā vēl vairāk veicināt rusofono iedzīvotāju piederību Latvijas sabiedrībai, bija iesaistīt krievu ziņu korespondentus raidījumu veidošanā latviešu valodā. Šī prakse tika īpaši attīstīta 2025. gadā.

Kā norādīts LSM stratēģisko uzdevumu un sabiedriskā pasūtījuma izpildes plānā 2026. gadam, kopš šī gada LSM īsteno jaunu pieeju saturam par mazākumtautībām, Latvijā dzīvojošās mazākumtautības primāri uzrunājot valsts valodā, vienlaikus mērķtiecīgi stiprinot mazākumtautību pārstāvniecību latviešu valodas saturā. Tas ietver plašāku mazākumtautību autoru iesaisti, regulāru mazākumtautību pārstāvju klātbūtni kā viedokļu paudējiem un ekspertiem, kā arī mazākumtautībām būtisku tematu atspoguļojumu (pieejams: <https://www.seplp.lv/lv/jaunums/apvienotais-sabiedriskais-medijs-otraja-darba-gada-saks-istenot-jaunu-strategiju>).

Ņemot to vērā, LR ZD [LR1 Ziņu dienests] mērķtiecīgi ir iesaistījis LR ziņu raidījumu veidošanā latviešu valodā vairākus autorus, kas iepriekš veidoja ziņas krievu valodā. Pieņemot šo lēmumu, tika izvērtētas gan darbinieku profesionālās iemaņas, gan latviešu valodas zināšanas un runas prasmes.

LR Ziņu dienests apzinās, ka atsevišķiem darbiniekiem ir akcents (ko vēstules autori pasniedz kā valodas kroplošanu), bet jānorāda, ka tikai kopš šī mācību gada Latvijas skolās mācības notiek pilnībā tikai latviešu valodā. Šie kolēģi ir līdzšinējās izglītības politikas rezultāts –

mācījušies krievu valodā un vēlāk ieguvuši izglītību arī Latvijas augstskolās, kur viņu latviešu valodas zināšanas uzskatītas par pietiekamām, lai spētu uzrakstīt noslēguma darbus un iegūtu grādus (tostarp, doktora grādu).

*Liela Latvijas sabiedrības daļa, runājot latviski, ir kāds **akcents** – citas **valodas** vai **dialekta** ietekmē. Mūsu kolēģi, kuri pastāvīgi apmeklē valodas un runas nodarbības, lai arvien uzlabotu savas prasmes, vienlaikus var būt kā **iedrošinājums citiem Latvijas iedzīvotājiem, kuri nav etniskie latvieši, nekautrēties un runāt latviski par spīti akcentam.***

[4] Par ombuda kompetenci.

Lai noteiktu ombuda kompetenci šī Iesnieguma izskatīšanā, ir jāvērs uzmanību uz Iesniedzēju atbildē uzdoto jautājumu – ***Vai pieļaujams subjektīvisms valodas kvalitātes vērtēšanā?*** – un tās izskaidrojumā pamatoti norādīto: ***Daži cilvēki bez īpašas valodas izjūtas un profesionālās sagatavotības tiešām šādas novirzes var neievērot, bet tādēļ vismaz lēmumu pieņēmējiem jāieklaušs speciālistu viedokli. Valodas normas nav atkarīgas no individuālās uztveres, un profesionālie standarti nedrīkst tikt noteikti subjektīvi.*** [izcēlumi citētajā tekstā šeit un turpmāk mani – E.A.]

Ombuds pieņem, ka piebilde – ***daži cilvēki*** – tiek attiecināta arī uz ombudu, un tas ir tikai taisnīgi, jo ombudam tiešām nepiemīt ne *īpaša valodas izjūta*, ne *profesionāla sagatavotība*, lai profesionāli izvērtētu LSM saturā lietotās valodas atbilstību latviešu literārās valodas gramatikas normām, t.sk. pareizrūnas prasībām, turklāt šāda izvērtējuma veikšana neatbilst SEPLPL 18. pantā definētajai ombuda kompetencei.

Atsaucoties uz SEPLPL 18. pantā ombudam definēto kompetenci, ombuds vērs uzmanību, ka tā kompetencē neietilpst Valsts valodas likuma, tai skaitā šī likuma 23. panta, ievērošanas uzraudzība un kontrole. Valsts valodas likuma ievērošanas pārraudzību Latvijā nodrošina Valsts valodas centrs.

Ombuds savus atzinumus sniedz normatīvo aktu definētajās kompetences robežās un izmantojot LSM Redakcionālo vadlīniju un Rīcības un ētikas kodeksa normas, kas attiecas uz profesionālo ētiku un tās ievērošanu redakcionālajos lēmumos un profesionālajās procedūrās, kas veiktas LSM satura veidošanas procesā. Nedz normatīvie akti, nedz Redakcionālās vadlīnijas un Rīcības un ētikas kodekss nedod ombudam tiesības sniegt Iesniegumā minēto apstākļu juridisko izvērtējumu.

Atsaucoties uz SEPLPL noteikto ombuda kompetences tvērumu, ombuds vērs uzmanību, ka tā

atbildības jomā neietilpst arī LSM personāla politikas, t.sk. personāla atlases procesa uzraudzība. Ombuds pārrauga LSM darbinieku žurnālistiskās darbības atbilstību profesionālās ētikas prasībām un pēc savas iniciatīvas vai uz personu iesniegumu pamata sniedz atzinumus, kas saistīti ar LSM programmu un sniegto pakalpojumu atbilstību LSM ētikas kodeksam un redakcionālajām vadlīnijām.

Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus par ombuda kompetenci, ombuds nevar izpildīt Iesniedzēju lūgumu – *panākt, ka Latvijas Radio un LTV tiešraidē vai ziņās attiecīgos amatus ieņem personas, kurām latviešu valoda ir pirmā (dzimtā) valoda vai kuras no visiem aspektiem pierādījušas izcilu latviešu valodas prasmi, kas nekādi neatšķiras no dzimtās valodas nesējiem.* Taču savā atzinumā ombuds var vērst LSM vadības uzmanību uz tām nepilnībām LSM darbinieku valodas lietojumā, kas ir pretrunā ar SEPLPL un LSM pašregulējošajos dokumentos noteiktajām prasībām.

Ombuda iespējās ir sniegt atzinumu par LR1 Ziņu raidījumos lietotās valodas atbilstību šādām SEPLPL tiesību normām un LSM pašregulējošajām prasībām:

- 1) SEPLPL 2. pantā noteiktajam sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu vispārējam stratēģiskajam mērķim *stiprināt Latvijas demokrātisko iekārtu, vārda brīvību un Latvijas iedzīvotāju sajūtu, ka viņi ir piederīgi Latvijai, **kopt latviešu valodu** un nacionālo kultūru saskaņā ar Satversmi, šo likumu un citiem likumiem.*
- 2) SEPLPL 3. panta sestajā daļā noteiktajam sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu darbības pamatprincipam – *Sabiedriskie elektroniskie plašsaziņas līdzekļi veicina sabiedrības izpratni par Latviju kā tiesisku un nacionālu valsti, **stiprina** latvisko identitāti, **latviešu valodas, tai skaitā latgaliešu rakstu valodas un latviešu zīmju valodas, lietojumu**, veicina sabiedrības saliedētību uz valsts valodas pamata, popularizē nacionālo kultūru, mākslu un tradīcijas, sekmē to uzturēšanu un izkopšanu, atbalsta demokrātisku patriotismu, padziļina izpratni par tiesiskumu, nacionālajām vērtībām, Latvijas valsts un tās reģionu, latviešu un lībiešu tautu un Latvijas mazākumtautību vēsturi un ikdienu.*
- 3) LSM Redakcionālo vadlīniju 2.8. punktā “Valodas lietojums” noteiktajam – *LSM žurnālisti lieto **literāri bagātu, laika garam atbilstošu valodu**. Nav pieļaujama vulgāru un rupju izteicienu lietošana ēterā. Jāizvairās no pārspīlētas svešvārdu lietošanas. LSM necenzē ēterā izmantotos autoru literāros, muzikālos un citus darbus. Žurnālisti var lietot augšzemnieku vai lībisko dialektu, ja tiek veidots speciāls raidījums konkrētajai mērķauditorijai. Dialekts pieļaujams, ja to izmanto intervējamā persona.*

Izvērtējot konstatēto, Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Edmunds Apsalons

secina:

[5] Par iespējām konkretizēt Iesnieguma priekšmetu.

Lai arī Iesniedzēji Iesniedzēju atbildē nesniedza informāciju par konkrētiem raidījumiem un satura veidotājiem, ombuds pieņem, ka Iesniegumā norādītie iespējamie latviešu literārās valodas izrunas normu pārkāpumi LR1 Ziņu raidījumos – līdzskaņu pareizrūna un pārveidojumi runā (konkretizējot – palatalizācija jeb mīkstināšana), vārdu uzsvars jeb zilbju izcēlums vairākzilbju vārdos, patskaņu kvantitāte (ilgums), runā lietoto fonēmu intonācija, kā arī krievu valodas fonētikas ietekme – attiecas uz **Ziņu raidījumu veidotāju** (raidījumu vadītāju, žurnālistu un korespondentu) runu, bet neattiecas uz raidījumos iekļauto (piemēram, intervēto) personu lietotās valodas kvalitāti. Šāds Iesnieguma priekšmeta konkretizējums ir nepieciešams, jo intervēto personu runas iekļaušana radio raidījumos un to sižetos ir vajadzīga, lai sniegtu sabiedrībai nozīmīgu informāciju no pirmavotiem. Līdz ar to redakcionālie lēmumi iekļaut sabiedriskā medija audiālajā saturā šo personu runu primāri balstās apsvērumos par to, vai šī informācija ir vērtīga, un tikai sekundāri – šo personu runas literārajās kvalitātēs. Ja nevainojama pareizrūna būtu vienīgais intervējamo personu izvēles kritērijs, tad sabiedrības iespējas saņemt tai nozīmīgu informāciju no pirmavotiem tiktu būtiski sašaurinātas. Piemēram, nebūtu iespēju iekļaut audiālajos sižetos vai raidījumos vairāku Ministru kabineta locekļu un Saeimas deputātu teikto, jo šo amatpersonu latviešu valodas pareizrūna ir tālu no ideāla.

Nākamais Iesnieguma priekšmeta konkretizējums attiecas uz nepieciešamību to fokusēt uz **LR1 Ziņu raidījumu** veidotāju un vadītāju lietoto valodu. Iesniegumā ir teikts, ka *kopš 2025. gada rudens Latvijas Sabiedriskajā medijā, bet jo īpaši Latvijas Radio 1 ziņu raidījumos, regulāri dzirdamas sistemātiskas neatbilstības latviešu literārās valodas izrunas normām.* Šāds Iesniegumā norādītais problēmas sašaurinājums uz LR1 Ziņu raidījumiem ombudam šķiet saprātīgs, jo ombuda iespējās nav izvērtēt visus LR1 raidījumus, un vēl jo mazāk – visu LSM programmu (LTV1, LTV7, LR2, LR3, LR5) saturu.

Ombuds pilnībā piekrīt Iesniedzēju atbildes daļā “*Kāpēc šī prasība attiecināma galvenokārt uz informatīvajiem un analītiskajiem (ziņu) raidījumiem?*” izteiktajiem apsvērumiem, ka *[..] ziņu un informatīvie raidījumi ietilpst īpašā kategorijā. Galvenā vērība šajos raidījumos tiek veltīta aktuālajam saturam. Literārās valodas lietojums nodrošina aktuālās informācijas pieejamību un saprotamību visiem klausītājiem, mazinot kļūdainas interpretācijas iespējas. Šajā žanrā parasti izmanto neitrālu leksiku, sabiedrībai saprotamu terminoloģiju, kā arī atsakās no*

pārlicēģas tēlaino izteiksmes līdzekļu lietošanas, lai nenovērstu uzmanību no galvenā vēstījuma. Tikpat svarīgi ir ievērot arī literārās valodas normas – ne tikai leksiskās, gramatiskās un stilistiskās normas, bet arī ortoepijas jeb pareizrūnas normas.

Tomēr, ņemot vērā, ka Iesniedzumā tika izcelti tieši **ziņu raidījumi**, ombuds vērtēja LR1 raidījumos “Dienas ziņas”, “Labrīt”, “Pēcpusdiena”, “Pusdiena”, kā arī katras stundas sākuma ziņu izlaidumos dzirdamo raidījumu veidotāju un vadītāju lietoto valodu, bet nevērtēja LR1 **analītiskajos un pētnieciskajos raidījumos** lietotās valodas kvalitāti. Ombuds apzinās, ka, iespējams, arī šo raidījumu vadītāju (piemēram, Māras Jansones, Uģa Lībieša, Eduarda Liniņa vai Aida Tomsona) runā cilvēki ar *īpašu valodas izjūtu* un *profesionālo sagatavotību* saklausīs fonētiskas neprecizitātes vai pat leksiskās, gramatiskās un stilistiskās kļūdas, tomēr ombuda iespējās nav izvērtēt visu LR1 ēterā skanošo balsu valodas kvalitāti atzinuma sagatavošanai paredzētajā laikā. Vēl jo vairāk tāpēc, ka ombudam nepiemīt *īpaša valodas izjūta* un *profesionāla sagatavotība*, lai vērtētu radio ēterā klausāmās runas atbilstību latviešu literārās valodas ortoepijas normām.

Tieši šo apsvērumu vadīts, ombuds lūdza Iesniedzējiem precizēt, kuros ziņu raidījumos un kuru satura veidotāju (raidījumu vadītāju, žurnālistu, korespondentu) runā ir dzirdama neatbilstība latviešu literārās valodas izrunas normām, lai savu izpēti koncentrētu uz to LSM saturu, kurā eksperti ar *īpašu valodas izjūtu* un *profesionālo sagatavotību* saklausītu nepiedodamas neatbilstības latviešu literārās valodas pareizrūnas normām. Nesaņemot lūgtās norādes, ombuds bija spiests kā persona *bez īpašas valodas izjūtas un profesionālās sagatavotības*, lietojot tiešā vērojuma jeb perceptīvo metodi, veikt neprofesionālu vērtējumu runas akustisko signālu lingvistiskajiem elementiem divu nedēļu periodā visai LR1 Ziņu raidījumos dzirdamajai raidījumu vadītāju un veidotāju runai. Šīs pilnībā neprofesionālās analīzes rezultātā ombuds identificēja septiņus LR1 **korespondentus**, kuru runā var konstatēt fonētiskas neprecizitātes un kļūdas, iespējamu neatbilstību latviešu literārās valodas pareizrūnas standartam. Tomēr, balstoties Iesniedzēju atbildē teiktajā – *fakts, ka kāds konkrēts klausītājs vai atbildīgā persona izrunas kļūdas nepamana vai izliekas nepamanām, nenožīmē, ka tās nepastāv*, – ombuds secināja, ka fakts, ka kāds konkrēts klausītājs *bez īpašas valodas izjūtas un profesionālās sagatavotības* ir pamanījis izrunas kļūdas vai viņam šķiet, ka viņš tās ir pamanījis, nenožīmē, ka tās tiešām pastāv. Tādējādi, balstoties secinātajā, viss ombuda ieguldītais darbs LR1 ēterā dzirdamās valodas lietojuma prakses izpētē ir uzskatāms par bezjēdzīgu. Tāpēc, sekojot Iesniedzēju atbildē norādītajam: *ka runa nav par atsevišķiem cilvēkiem, bet par kopīgu tendenci Latvijas Radio ziņu pārraidēs*, ombudam atliek tikai viena iespēja – vērtēt ziņu pārraidēs

sistemātisko latviešu literārās valodas normu neievērošanu kā sistēmisku problēmu.

[6] Par diskusijā iespējami pārstāvētajām pozīcijām.

Kā tika minēts šī atzinuma konstatējošajā daļā, ombudam ir radies priekšstats, ka Iesniegums un Iesniedzēju atbilde ir daļa no kādas plašākas diskusijas, kurā ombuds tiek izmantots kā vidutājs, lai Iesniedzēji (turpmāk arī – Oponenti) diskusijas pretējai pusei (turpmāk – Proponenti) varētu izklāstīt savu nostāju un argumentēti vērsties pret Proponentu pozīciju diskutablajā jautājumā. Ombudam nav informācijas, vai Proponenti ir reāli, proti, vai ir kāds, kurš tik tiešām ir ieņēmis to pozīciju, pret kuru Oponenti vērsas. Savā ilggadējā mediators pieredzē ombuds neskaitāmas reizes ir pārliecinājies, ka konfliktējošās puses mēdz patvaļīgi konstruēt pretējo pozīciju un cīnīties ar to, lai gan realitātē iedomātajam “pretiniekam” vai “ienaidniekam” šādu uzskatu nemaz nav, un dažreiz nav arī paša “pretinieka”.

Līdz ar to turpmākajos secinājumos, balstoties Iesniedzēju atbildes piedāvātajā izklāsta struktūrā, ombuds ir centies sistematizēt abu hipotētisko diskutantu pozīcijas un izteikt savu vērtējumu tām.

1. *Kāpēc plašsaziņas līdzekļos jālieto latviešu literārā valoda?*

Ombuds pilnībā piekrīt Iesniedzēju atbildē sniegtajam viedoklim par šo jautājumu [izcēlumi citētajā tekstā šeit un turpmāk mani – E.A.]:

Latvijas iedzīvotāju savstarpējā saziņā tiek lietoti dažādi latviešu valodas paveidi – gan reģionāli, gan sociāli; to iedzīvotāju runā, kam latviešu valoda nav dzimtā valoda, samanāmas citām valodām raksturīgas artikulācijas īpatnības, mūsdienu globalizācijas apstākļos latviešu valodā ienāk daudz leksisko aizguvumu, nemitīgi rodas jaunvārdi, kas ar laiku var kļūt par neatņemamu valodas daļu. Latviešu valoda ir bagātīga un dzīva valoda, kas nemitīgi mainās un attīstās. Tomēr vienotā sabiedrībā ir nepieciešams izkopts valodas paveids, kas vieno visus iedzīvotājus neatkarīgi no viņu tautības, dzimtās valodas, reģionālās izcelsmes vai sociālās piederības. Tā ir literārā valoda jeb standartvaloda. Latviešu literārajā valodā tās attīstības gandrīz piecsimt gadu laikā ir ieplūdis vērtīgākais no bagātīgā izlokšņu kopuma, ir attīstīta terminoloģija, literārās valodas normas ir kodificētas normu avotos (vārdnīcās, gramatikās, rokasgrāmatās u.c.). Latviešu literārā valoda pārstāv Latviju Eiropas Savienības oficiālās valodas statusā; šo paveidu paši latvieši izkopj ar izglītības sistēmas starpniecību un to kā valsts valodu apgūst citu tautību Latvijas iedzīvotāji un jauniebraucēji.

Latviešu literārās valodas normu, arī pareizrūnas normu, ievērošana un popularizēšana ir

svarīgs sabiedrisko plašsaziņas līdzekļu uzdevums. Valodas normu ievērošana palīdz klausītājiem vieglāk uztvert informāciju un nostiprina valodas kultūrai atbilstošu komunikācijas praksi.

*Sabiedriskie plašsaziņas līdzekļi veic arī izglītojošo funkciju – tie ir **paraugs labam latviešu valodas lietojumam** gan latviešiem, īpaši bērniem un jauniešiem, gan daudzajiem latviešu valodas apguvējiem. Īpaši tagad, kad pieaug valodas apguvēju īpatsvars un valodas kursi nodrošina tikai pamatzināšanu apguvi, plašsaziņas līdzekļu loma valodas prasmes augstāko līmeņu apguvē kļūst neaizstājama. Tāpēc literārās valodas normu ievērošana sabiedrisko plašsaziņas līdzekļu informatīvajās pārraidēs nav tikai formāla prasība, bet nozīmīgs valstisks pienākums.*

Ombudam ir grūti iedomāties kādu, kurš šajā jautājumā formulētu pretēju pozīciju, proti, kurš katrai citētajai Iesniedzēju atbildes rindkopai spētu argumentēti pievienot nolieguma izteiksmi – *nav tiesa, ka*. Ombuda vērtējumā latviešu literārās valodas lietojums plašsaziņas līdzekļos ir nediskutējama premisa – sava veida aksioma kā medija *ikdienas higiēnas* jautājums. Tāpēc diskusijas priekšmets varētu būt vienīgi par to, kā šos medija uzdevumus praktiski realizēt, kā arī par to, kādā mērā plašsaziņas līdzekļos lietotajā runas praksē ir iespējams pietuvināties literārajai valodai jeb standartvalodai kā pareizas valodas etalonam, ideālam.

Savā pieredzē ombuds līdz šim nav sastapies ne ar vienu latviešu valodas lietotāju, kura valoda būtu absolūti ideāla tādā nozīmē, ka runā nekad netiek pieļauta ne vismazākā kļūme, par leksiskām, gramatiskām, stilistiskām un pareizrūnas kļūdām nemaz nerunājot. Tomēr ombuds regulāri sastopas ar tādiem latviešu valodas lietotājiem, kuri cenšas, lai viņu valodas kompetence tuvinātos ideālam, kuri pastāvīgi un patstāvīgi strādā pie savas runas un valodas izkopšanas. Visvairāk šādus centīgus latviešu valodas lietotājus ombuds ir sastapis tieši sabiedriskajā medijā, bet vēl precīzāk izsakoties – Latvijas Radio ēkā Doma laukumā 8. Paradoksāli, bet Nacionālās elektronisko plašsaziņas līdzekļu padomes un Valsts valodas centra ikgadējās “Latvijas mediju valodas balvas” laureātu vidū katru gadu dominē tieši LSM žurnālisti un raidījumu vadītāji. Radio kategorijā laureāti lielākoties ir bijuši tā medija pārstāvji, kurš, Iesniedzēju ieskatā, *apzināti vājina valsts valodu*, un starp tiem ir arī daudzi Ziņu raidījumu veidotāji⁴.

⁴ 2025. gada laureāti radio kategorijā LSM radio programmu ētera balsis: Mariona Baltkalne, Tālis Eipurs, Aidis Tomsons, Mairita Znotiņa, Mārtiņš Kļavenieks, Linda Samsonova.

2024. gada laureāti radio kategorijā LSM radio programmu ētera balsis: Sandra Kropa, Mariona Baltkalne, Toms Grēviņš, Toms Bricis.

2023. gada laureāti radio kategorijā LSM radio programmu ētera balsis: Arita Grīnberga, Eduards Liniņš, Arnis Krauze, Arta Skuja.

2. *Kāpēc šī prasība attiecināma galvenokārt uz informatīvajiem un analītiskajiem (ziņu) raidījumiem?*

Savu piekrišanu Iesniedzēju atbildē sniegtajam viedoklim par šo jautājumu ombuds izteica jau šī atzinuma piektajā daļā. Arī šajā gadījumā ombudam ir grūti iedomāties kādu Proponentu, kurš noliegtu Oponentu sniegto argumentāciju. Ziņu dienests ir sabiedriskā medija sistēmiskais kodols, ziņu raidījumi strukturē LR1 saturu.

Līdz ar to šajā jautājumā iespējamais diskusijas priekšmets varētu būt radio ziņu raidījumu saturā pieļaujamās atkāpes no pareizrūnas standarta. To, ka šādas atkāpes pastāv, pamato fakts, ka ziņu raidījumu audiālo saturu veido ne tikai 1) raidījumu vadītāju runa, bet arī 2) intervēto un pieaicināto personu sacītā atskaņojums, kura atbilstību latviešu literārās valodas normām redakcionāli nav iespējams garantēt, kā arī ziņu raidījumu sižetus veido, piemēram, 3) reģionālie korespondenti, kuru runā ir saklausāma dažādu reģionālo izrunu (dialektu) ietekme:

- 1) attiecībā uz raidījumu vadītājiem ir jāņem vērā tas, ka ziņas vairs nelasa diktori, kas kādreiz, “vecajos labajos laikos”, skaidri un pareizi nolasīja redakcijas sagatavotu un cenzora apstiprinātu tekstu. Mūsdienās pašu vai kolēģu sagatavotās ziņas “lasa” žurnālisti, kuru profesionālā atlase balstās žurnālistikas kompetencē, kuras būtiska sastāvdaļa, protams, ir arī valodas un runas prasmes, taču tie nav vienīgie atlases kritēriji, kā tas bija diktoru laikmetā. Tāpēc būtiska ir pastāvīga valodas prasmju pilnveidošana, kura, kā apliecina LR1 Ziņu dienesta vadītāja atbildes vēstulē rakstītais, LSM ir regulārs un plānveida process;
- 2) par nepieciešamību ziņu saturā iekļaut intervēto un pieaicināto personu runu vai tās fragmentus, un ar to saistītajām problēmām ombuds jau rakstīja šī atzinuma piektajā daļā. Ombuds uzskata, ka šo runu iekļaušana ziņu saturā ir redakcionāli pamatota, un no tās nevar atteikties, pat ņemot vērā raidījumos pieaicināto personu valodas prasmju zemo līmeni, kas diemžēl ir raksturīgs lielā Latvijas sabiedrības daļā;
- 3) pirmšķietami ombuds pieņēma, ka tieši LR1 Ziņu dienesta **korespondentu** runas prakse ir Iesnieguma priekšmets, jo ombuda neprofesionāli veiktās izpētes rezultātā septiņu korespondentu runā tika saklausītas fonētiskas neprecizitātes. Tomēr tam, ko ombuds kā persona *bez īpašas valodas izjūtas un profesionālās sagatavotības* ir saklausījis, nav nekādas nozīmes, jo, kā tas ir izteikts Iesniedzēju atbildē, *runa nav par atsevišķiem cilvēkiem, bet par kopīgu tendenci Latvijas Radio ziņu pārraidēs.*

Izmantojot iespēju, ombuds var vienīgi piebilst, ka tas, ka reģionālo korespondentu sagatavotajos

materiālos ir “saklausāms” reģions, kuru korespondents pārstāv, ombuda vērtējumā visbiežāk nevis traucē uztvert saturu, bet gluži pretēji – piešķir tam autentiskumu.

Līdzīgu vērtējumu var saskatīt Nacionālās elektronisko plašsaziņas līdzekļu padomes 2025. gada kvantitatīvajā pētījumā “Latviešu valodas lietojums un kvalitāte elektroniskajos plašsaziņas līdzekļos un interneta vietnēs”⁵. Šī pētījuma secinājumu daļā ir norādīts, ka apgalvojumam “Akcenti un dažādas izloksnes žurnālistu un raidījumu vadītāju valodā bagātina mediju saturu un padara to krāsainu” ir piekrituši 45% respondentu, bet nepiekrīt 23% respondentu. Arī apgalvojumu “Man patīk, ja mediju satura veidotāju valoda nav “perfekta”, - tādējādi medijs un satura paudējs šķiet dzīvāks, dabiskāks” ir apstiprinājuši 45%, bet tam nepiekrīt 29% respondentu.

3. *Kāpēc literārās valodas ortoepijas normu ievērošana ir tik nozīmīga?*

Ombuds pilnībā piekrīt Iesniedzēju paustajam, ka *ziņu pārraižu galvenais uzdevums ir nodrošināt skaidru un precīzu informāciju visiem klausītājiem. Literārās valodas normām atbilstoša izruna palīdz uztvert vēstījuma saturu un izvairīties no pārpratumiem* [izcēlums mans – E.A.]. *Vārdu izruna ir tikpat nozīmīga kā vārdu leksiskā nozīme, un ortoepijas normas nedrīkst uzskatīt par maznozīmīgu vai sekundāru izteikuma elementu.*

Ombuds pilnībā piekrīt Iesniedzēju atbildē uzsvērtajam, ka *latviešu valodā patskaņu garums un zilbes intonācija ir fonemātiskas pazīmes, kas šķir vārdu nozīmes (piem., kazas – kāzas, zāle, loks dažādās nozīmēs). Tas nav brīvas izvēles jautājums, bet valodas sistēmas pamats. Kā uzsvēruši “Latviešu valodas gramatikas” autori, “.. intonāciju lietošanā pastāv noteiktas normas, īpaši, ja runājam par stieptās un nestieptās intonācijas pretstatījumu. Tādējādi latviešu normētās valodas pašreizējā attīstības posmā būtu nepieciešams stieptās un nestieptās intonācijas šķīrums. Stieptā un nestieptā intonācija noteikti jāšķir katrā publiskā runā aktieriem, lektoriem, diktoriem, pedagogiem” (Latviešu valodas gramatika. R.: Latviešu valodas institūts, 2013, 106. lpp).*

Ombuda vērtējumā šajā atbildē ir formulēts svarīgākais pareizrunas princips – **nav pieļaujamas tādas atkāpes no literārās valodas normām atbilstošas izrunas, kas rada vai var radīt semantiskus pārpratumus par runā teikto.** Tieši stieptās un nestieptās intonācijas nenodalīšana ir izteikta problēma publiskās runas praksē, par kuru ombuds pārliecinājās, piemēram, iepriekš pieminētās “Latvijas mediju valodas balvas” pasniegšanas ceremonijas laikā, kurā **neviens** runātājs (izņemot aktieri Jāni Kroni, kurš vienlaicīgi ir arī LR1 raidījumu veidotājs)

⁵ Skat. izmantojot tīmekļa vietnes saiti: <https://www.neppl.lv/lv/media/11015/download?attachment>.

nespēja izrunāt vārdu “medijs” bez stieptas intonācijas pirmā patskaņa izrunā, kas liecina par to, ka latviešu valodas pareizrūna ir arī dzimtās valodas lietotāju un pat valodas speciālistu problēma. Domājams, nebūs neviens, kurš argumentēti varētu noliegt šīs problēmas pastāvēšanu aktuālajā runas praksē.

4. *Vai iespējams apgūt citas valodas fonētisko un fonoloģisko sistēmu?*

Ombuds nesaskata iespēju iebilst Iesniedzēju atbildē sniegtajam skaidrojumam, ka *fonētika kā valodniecības nozare pētī valodas skaņas, zilbes, zilbes intonāciju, vārda uzsvaru un runas intonāciju; valodas skanisko elementu funkcijas un skaņu attieksmju modeļi tiek pētīti fonoloģijas ietvaros.*

Tikpat pašsaprotams šķiet arī Iesniedzēju atbildes turpinājumā rakstītais, ka *cilvēki šīs sistēmas apgūst agrā bērnībā, kad veidojas stabila artikulācijas bāze un dzimtās valodas fonoloģiskie paradumi (artikulācija, intonācija) kļūst noturīgi un automātiski. Fonētiķi un psiholingvisti ir pierādījuši, ka pieaugušo vecumā citas valodas fonoloģijas precīza apguve ir ievērojami sarežģītāka – dzimtās valodas ietekme saglabājas un ietekmē izrunu pat pēc gadiem ilgas prakses un izcilas citas valodas leksikas un gramatikas apguves. Tāpēc normatīvas izrunas apgūšana prasa mērķtiecīgu un ilgstošu darbu, un tā nevar notikt pati no sevis neilgā laika posmā. Lielākajai daļai cilvēku nepieciešams sistemātisks un ilgstošs darbs runas pedagoga vai fonētikas speciālista vadībā, un nereti arī tas nedod rezultātus, ja artikulācijas bāze ir pārāk neelastīga un nav attīstīta skaņu uztvere dzirdes līmenī.*

Līdz ar to diskutabls ir vienīgi šajā atbildē sniegtais Iesniedzēju secinājums: *Ņemot vērā sabiedrisko plašsaziņas līdzekļu valstiski nozīmīgo misiju un atbildību, tos nedrīkstētu uzskatīt par treniņa platformu literārās valodas normu apguvei. Sabiedrībai ir tiesības saņemt informāciju no cilvēkiem, kas ir pilnībā apguvuši literārās valodas normas, tostarp izrunas normas. Tas sasaucas ar Iesniegumā rakstīto, ka nedrīkst ļaut tiem [LSM žurnālistiem, korespondentiem] pilnveidot pareizrūnu, izmantojot ētera raidlaiku savai apmācībai. Tas rada neizpratni klausītājos, atgrūž un atsvešina no iecienītā informācijas sniedzēja, pazemina sabiedriskā radio prestižu. Tā ir valsts valodas apzināta vājināšana par nodokļu maksātāju naudu.*

Šādi apgalvojumi ombuda vērtējumā balstās diskutējamā pieņēmumā, ka valodas apgūvē ir iespējams sasniegt “ideālas valodas” līmeni, pēc kura sasniegšanas turpmāka valodas pilnveide kļūst lieka. Ombuda vērtējumā valodas (arī dzimtās) apguve ir nebeidzams process, un “ideālā valoda” (ārpus matemātikā un loģikā lietotās formalizētās valodas) pastāv vienīgi kā regulatīvs

mērķis, nevis kā faktiska realitāte. Līdz ar to patiesais diskusijas priekšmets šeit būtu tas minimālais valodas apguves līmenis, kas ļautu valodas lietotājam strādāt sabiedriskajā medijā kā raidījuma vadītājam vai audiālu sižetu, raidījumu veidotājam. Iespējams, ka pretruna ir Iesniedzēju un LSM priekšstats par šo minimālo valodas līmeni, kas būtu saprātīga turpmākās diskusijas tēma. Tomēr, lai cik arī augstu mēs paceltu nepieciešamo *valodas prasmju līmeni*, tā nekad neaizsniegsies līdz “ideālās valodas” līmenim, ja vien sabiedriskajā medijā neatgriezīsies pie stingri uzraudzīta diktoru modeļa. “Dzīvā runā” (nevis teksta lasījumā), piemēram, reāllaika intervijās, žurnālistu iespējas kontrolēt savas valodiskās izpausmes būtiski samazinās, taču, uzkrājot pieredzi, paškontroles iespējas pieaug. Tas nozīmē, ka vairāk vai mazāk plašsaziņas līdzekļi vienmēr būs mediālā satura sniedzēju *treniņa platforma*. Jautājums ir vienīgi par to iepriekšējās sagatavotības līmeni, kas ļauj sabiedriskā medija darbinieku “pielaist” pie šiem treniņiem.

5. Kāpēc šāda prasība nevar tikt uzskatīta par diskriminējošu?

Ombuds pilnībā piekrīt arī Iesniedzēju sniegtajam viedoklim par šo jautājumu, ka *latviešu valoda ir ne tikai latviešu etnosa valoda un identitātes pamats, bet arī Latvijas Republikas valsts valoda – nacionālas valsts simbols un sabiedrības saliedētības instruments. Latviešu valoda ir neatņemama Latvijas valsts konstitucionālās identitātes sastāvdaļa un kā vienīgā valsts valoda arī visu Latvijas iedzīvotāju savstarpējās saziņas valoda un demokrātisko sabiedrību vienojoša valoda. Latvijas valsts valodas aizsardzība it īpaši pēdējos gados ir aplūkojama kopsakarā ar valsts drošību un tātad – ar demokrātiskas valsts pastāvēšanu. Valsts valoda veic arī specifiskus valstiski svarīgus uzdevumus, jo nodrošina valsts funkcionēšanu un komunikāciju starp personu un valsti un vienlīdzīgas līdzdalības iespējas visiem iedzīvotājiem neatkarīgi no etniskās piederības. Šie principu iedzīvināšanai svarīga ir valsts valodas kvalitāte – tātad arī normām atbilstīgas valodas lietojums plašsaziņas līdzekļos. Tātad prasība pēc normatīvas izrunas ir instruments sabiedrības saliedētībai un kvalitatīvai komunikācijai. Kritērijs personāliju atlasei informatīvo raidījumu vadīšanai nav personas etniskā piederība vai pirmā valoda, bet gan profesionālā atbilstība, kas ietver valodas kvalitāti. Tieši tāpēc šis jautājums nav saistīts ar runātāju tautību vai dzimto valodu. Netiek vērtēti cilvēki, bet gan tas, vai publiskā ziņu valoda atbilst literārās valodas normām. Šādas normas ir profesionāls standarts, ko var un vajag apgūt ikvienam, kurš strādā ēterā.*

Tomēr ombudam mulsinošs šķiet Iesniedzēju atbildē teiktais: **Arguments**, ka prasība pēc augstāko valodas kvalitātes standartu ievērošanas informatīvajos raidījumos neatbilst

iekļaujošas sabiedrības pamatprincipiem, ir kategoriski noraidāms. [...] Apsūdzības par diskrimināciju šajā gadījumā ir nepamatotas, jo prasība attiecas uz izrunas kvalitāti, nevis uz cilvēku identitāti. Tieši pretēji – vienoti un skaidri standarti nodrošina vienlīdzīgas prasības visiem raidījumu vadītājiem neatkarīgi no tautības vai dzimtās valodas.

Ombuds publiskajā vidē nav dzirdējis ne šādu **argumentu**, ne arī šādu **apsūdzību**. Nespēja identificēt iespējamās šāda argumenta un apsūdzības izteicējus, liek ombudam domāt, ka šādas pozīcijas Proponenti ir Iesniedzēju konstruēti, kas, savukārt, liek aizdomāties par Iesniedzēju motivāciju, kas pamatoti rada jautājumu – vai Iesniedzēji patiesi vēlas veidot konstruktīvu diskusiju par iespējam pilnveidot latviešu literārās valodas skanējumu sabiedriskajā medijā, vai arī viņu īstenie nodomi ir kādi citi?

[7] Par konstruktīvas diskusijas iespējamības nosacījumiem.

Ombuds cer, ka šī atzinuma sagatavošanā ieguldītais darbs un sasniegtais rezultāts ļaus ieinteresētajām pusēm noteikt gan tos jautājumus, par kuriem būtu vēlama konstruktīva, uz rezultātu orientēta diskusija, gan arī šīs diskusijas **principiālo ietvaru**, kurā iesaistītajām pusēm ir iespējams sasniegt vienošanos, turklāt ne kā puses apgrūtinošu kompromisu, bet kā risinājumu, kas saskan ar visu pamatotajām interesēm.

Ombuda vērtējumā šo principiālo ietvaru veido Iesniedzēju atbildē teiktais, ka sabiedriskajā medijā ir 1) jālieto latviešu literārā valoda, 2) ka šī prasība ir attiecināma galvenokārt uz ziņu raidījumiem, 3) ka literārās valodas ortoepijas normu ievērošana ir nozīmīga, 4) ka citas valodas fonētiskās un fonoloģiskās sistēmas pilnīga apgūšana ir pastāvīga un pacietīga darba regulatīvais mērķis, bet ne ātri sasniezams rezultāts, 5) ka valodas kvalitātes prasība ir žurnālistu profesionālās kvalifikācijas neatņemama sastāvdaļa. Ja diskusijā iesaistītās puses akceptē šādu sarunas ietvaru, tad tajā ir iespējams rast praktiskus risinājumus gan jautājumam par nepieciešamo minimālo valodas prasmi sabiedriskā medija žurnālistam, gan par pieļaujamo apjomu ziņu raidījumos iekļaut arī tādu audiālu informāciju, kas sniegta runā, kurā saklausāms reģionāls vai etniskai piederībai raksturīgs akcents, ar nosacījumu, ka tas **netraucē raidījumu klausītājiem pilnvērtīgi uztvert sniegtās informācijas saturu, nodrošina pilnīgu tā saprotamību.**

Saprātīgu proporciju noteikšana, savukārt, ļaus saskaņot kategorisko prasību par nevainojamas latviešu literārās pareizrūnas lietojumu sabiedriskā medija saturā ar VSIA “Latvijas Sabiedriskais

medijs” sabiedriskā pasūtījuma 2026. gada plāna 3. mērķa “Latvijas Sabiedriskais medijs ir uzticamākais medijs Latvijā” 5. darbības virzienā “Tiek realizēta konceptuāli jauna pieeja mazākumtautību uzrunāšanai” paredzēto [izcēlumi mani, E.A.]: *Latviešu valodas satura lietojamība mazākumtautību auditorijā tiks veicināta, latviešu saturā vairāk iesaistot mazākumtautību autorus, kā arī regulāri atspoguļojot mazākumtautību pārstāvjus kā viedokļu paudējus, ekspertus u.tml., un mērķtiecīgi iekļaujot saturā mazākumtautībām svarīgus tematus*⁶.

Ombuds pieļauj, ka šajā diskusijā bez Iesniedzējiem un LSM pārstāvjiem lietderīgi būtu līdzdarboties arī tām valsts pārvaldes iestādēm, kuru kompetence ir saistīta ar valsts valodas politikas īstenošanu – Valsts valodas centrs, Latviešu valodas aģentūra – kā arī tiem vārdā nenosauktajiem Proponentiem, pret kuru pozīciju Iesniedzēji iespējami vēršas ar savu Iesniedzēju atbildi. Ombuds pieņem, ka šī diskusija varētu norisināties 2027. gada LSM sabiedriskā pasūtījuma izstrādes ietvaros.

Lai gan Iesniedzēji savā Iesniegumā un Iesniedzēju atbildē konsekventi lieto apzīmējumu “valsts pasūtījums”, ombuds tomēr vēlas norādīt, ka “valsts” nenosaka LSM satura kopumu, jo LSM ir nevis “valsts medijs”, bet gan **sabiedriskais medijs**. Sabiedriskā pasūtījuma izstrādes kārtību nosaka SEPLPL 10. pants, savukārt sabiedriskā pasūtījuma gada plāna izstrādi, saturu un īstenošanas kārtību nosaka šī likuma 11. pants. Līdz ar to sabiedrības un to veidojošo interešu grupu pārstāvjiem ir visas tiesības piedalīties šī pasūtījuma izstrādē.

Ombuds aicina arī valsts valodas politikas īstenošanas izvērtēšanu un iespējas izstrādāt latviešu literārās pareizrunas kodifikāciju, kas ietvertu ideālos ortoepijas paraugus un kalpotu par nevainojamas latviešu literārās pareizrunas etalonu un atskaites punktu.

Tomēr svarīgākais konstruktīvas diskusijas iespējamības nepieciešamais nosacījums ir iesaistīto pušu **motivācija** savstarpēji sarunāties, saprasties un sadarboties, veidot konstruktīvu dialogu kā atklātu un atvērtu domapmaiņu, lai kopīgi nonāktu pie kopēja, visām iesaistītajām pusēm vērtīga risinājuma. Šāda motivācija, savukārt, pieprasa abpusēju cieņu un spēju atzīt pretējo pusi par līdzvērtīgu sarunas partneri.

Izvērtējot konstatēto, Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Edmunds Apsalons

atzīst:

⁶ Skat. Valsts sabiedrības ar ierobežotu atbildību “Latvijas sabiedriskais medijs” sabiedriskā pasūtījuma plāns 2026. gadam. 31. lpp. Pieejams: <https://www.seplp.lv/lv/latvijas-sabiedriska-medijs-strategiskais-ietvars-un-plans-sabiedriska-pasutijuma-izpildei>.

[8] Ombuds neatzīst LR1 Ziņu raidījumos lietotajā valodā LSM Redakcionālo vadlīniju 2.8. punktā “Valodas lietojums” noteikto prasību, kā arī SEPLPL 3. panta sestajā daļā izteiktā sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu darbības pamatprincipa pārkāpumus, un secīgi neatzīst šajos raidījumos lietotās valodas neatbilstību SEPLPL 2. pantā izteiktajam sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu vispārējam stratēģiskajam mērķim stiprināt Latvijas demokrātisko iekārtu, vārda brīvību un Latvijas iedzīvotāju sajūtu, ka viņi ir piederīgi Latvijai, kopt latviešu valodu un nacionālo kultūru saskaņā ar Satversmi, šo likumu un citiem likumiem.

Ombuds LR1 Ziņu raidījumos lietotajā valodā nekonstatēja pierādījumus *apzinātai valsts valodas vājināšanai*, un LSM saturā pastāvošai *kopīgai tendencei lietot latviešu literārās valodas normām neatbilstošu izrunu*, kā arī *sistemātiskai un sistēmiskai* latviešu literārās valodas normu neievērošanas problēmai. Ombuds atzīst, ka LR1 Ziņu raidījumos var konstatēt virkni latviešu literārās valodas pareizrūnas prasību neievērošanas vai nepilnīgas ievērošanas gadījumus, taču tie neļauj pamatotā veidā veikt induktīvu vispārinājumu par latviešu literārās valodas normu neievērošanu LR1 Ziņu raidījumos kopumā, kā arī neļauj pamatoti nonākt līdz Iesniedzēju secinājumam par apzinātu valsts valodas vājināšanu kā LSM redakcionālo lēmumu motīvu.

Lai gan latviešu literārās valodas prasības paredz vienotu pareizrūnu, tomēr plašsaziņas līdzekļos lietoto valodu mēdz ietekmēt teritoriāli dialekti vai izrunas īpatnības, kā arī runātāju dzimtā valoda. Sabiedriskais medijs pamatā uztur latviešu literārās valodas pareizrūnas standartu, nodrošinot atbilstošu valodas (runas) lietojumu, tomēr nelielas īpatnības, piemēram, reģioniem raksturīgā izruna, tikai papildina valodas publisko lietojumu un demonstrē latviešu valodas bagātību un Latvijas sabiedrības daudzveidību.

Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas

līdzekļu ombuds

(paraksts)*

Edmunds Apsalons

*DOKUMENTS PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKO PARAKSTU UN SATUR
LAIKA ZĪMOGU